

Obsah

Všeobecný přehled výroby lihu

Strana

A. Vznik alkoholu kvašením	1
I. Lihovarská surovina	1
II. Předběžná úprava surovin	2
III. Kvasinky a kvašení	3
IV. Výroba surového lihu	3
V. Rafinace surového lihu	4
VI. Vedlejší výrobky lihovarů	4
B. Chemické způsoby výroby lihu	4

Část I.

Nejdůležitější součásti surovin na výrobu lihu

A. Uhlohydráty	5
I. Chemické složení uhlohydrátů	5
II. Vznik uhlohydrátů v rostlinstvu	5
III. Škrob	7
a) Tvary škrobových zrn	7
b) Chemické složení škrobu	8
c) Vlastnosti škrobu	9
1. Fysikální vlastnosti škrobu 9. 2. Chování se škrobu vůči studené a horké vodě 9. 3. Rozpustný škrob 10. 4. Chování se škrobu k jodovému roztoku 10. 5. Odbourávání škrobu enzymy a kyselinami 11.	
IV. Dextriny	12
V. Cukry	13
a) Jednoduché cukry	13
b) Cukry složené	14
VI. Inulin, levulin a lichenin	15
VII. Glykogen	15
VIII. Celulosa	16
B. Bílkoviny	16
C. Látky minerální	18

Část II.

Enzymy důležité pro lihovarství

A. Co jsou enzymy?	19
B. Enzymy činné v lihovarství	20
I. Enzymy štěpící uhlohydráty (karboxylázy)	21
a) Diastázy obilí a sladu	21
b) Diastatické enzymy kvasnic a jiných mikroorganismů	22
c) Enzymy štěpící buničinu	23
II. Enzymy štěpící bílkoviny (enzymy proteolytické)	23
III. Enzymy kvasné	24
a) Kvasničné enzymy, způsobující alkoholové kvašení	24
b) Kvasné enzymy bakterií	26
IV. Jiné enzymy mající vztah k lihovarství	26

Část III.

Nejdůležitější mikroorganismy v lihovarství

A. Kvasinky způsobující alkoholové kvašení	26
I. Všeobecné vlastnosti a životní podmínky kvasinek	26
II. Různé druhy kvasinek	29
III. Výstavba a činnost buňky kvasničné	32
a) Chemické složení kvasnic	32
b) Živiny a oběh živin v kvasnicích	33
1. Hlavní kvasničné živiny	33
2. Vliv pohybu kvasící tekutiny na výživu a kvasivou činnost kvasnic	34
c) Vliv vzduchu na život kvasinek	35
d) Množství zymázy, kvasivá energie a kvasivá mohutnost kvasnic	35
e) Vliv tepla živými buňkami kvasničnými	36
f) Vliv teploty na rozmnožování a kvasivost kvasnic	37
g) Kvasničné jedy a kvasničná dráždiva	37
IV. Fysiologický stav kvasnic	39
V. Pěstování čistých kultur kvasničných	40
a) Pěstování „absolutně“ čistých kultur kvasničných	40
b) Přirozené vedení čistých kultur kvasničných	41
B. Bakterie	43
I. Ze života bakterií	43
II. Hlavní druhy bakterií vyskytujících se v lihovarství	46
a) Bakterie mléčné	46
1. Bacil kulturního (čistého) kysání mléčného (Bacillus Delbrücki)	46
2. „Divoké“ bakterie mléčné	48

	Strana
a) Určení prokvasu	320
b) Zkoušení zkvašené zářary na účinnou diastázu	323
c) Určení kyselosti zkvašené zářary	324
d) Stanovení obsahu alkoholu v prokvašené zářare	324
V. Zkoušení výpalek	327
a) Zkoušení výpalek na obsah alkoholu	327
b) Stanovení kyselosti výpalek	328
c) Sacharisace výpalek	328
VI. Zkoušení lutru	329
C. Výrobní rejstřík lihovaru	329

Dodatek.

Z našich poměrů (Ing. Fr. Doskočil)	331
Rejstřík	357
Česká lihovarská literatura	369

b) Máselné bakterie	48
c) Bakterie vytvářející butylalkohol	49
d) Bakterie octové	49
e) Bakterie kuličkovité, sarciny a bakterie senné	50
f) Bakterie hnilobné	50
C. Plísně	50

Část IV.

Podstata alkoholového kvašení a jeho produkty

A. Historický vývoj poznatků o alkoholovém kvašení	52
B. Chemické pochody při alkoholovém kvašení	54
I. Normální kvašení cukru v neutrálních nebo slabě kyselých roztocích	54
II. Průběh alkoholového kvašení v alkalických roztocích cukerných	55
C. Produkty alkoholového kvašení	55
I. Hlavní produkty	55
a) Alkohol (ethylalkohol)	55
b) Kysličník uhličitý	56
II. Vedlejší produkty alkoholového kvašení	56
a) Glycerin	56
b) Kyselina jantarová	57
c) Přiboudliny	57
d) Aldehyd (acetaldehyd)	57
e) Kyseliny a éstherý	58
f) Aceton	58
g) Methylalkohol	58

Část V.

Lihové výtěžky z lihovarských surovin

A. Výtěžky teoretické	59
B. Výtěžky lihové v praxi	60
I. Lihové výtěžky v lihovarech zdaněných podle kvasného prostoru	60
II. Výtěžky lihovarů při moderním způsobu pracovním	62
a) Alkoholové výtěžky ze surovin škrobnatých	63
b) Alkoholové výtěžky ze surovin cukernatých	66

Část VI.

Voda v lihovarském provozu

A. Spotřeba vody v lihovarech	67
B. Posouzení vhodnosti vody k účelům lihovarským	68

I. Požadavky kladené na vodu používanou k čištění lihovarských surovin, nádob, nebo k přípravě záparů a zákvasu	68
II. Požadavky kladené na vodu, které má být použito na výrobu páry a k chlazení	69
a) Tvorba kotelního kamene v parním kotli a vápenného nánosů v chladicích trubkách	69
b) Jak předejít tvorbě kotelního kamene?	70
c) Prostředky k zabránění tvorby kotelního kamene	70
d) Čištění parního kotle a chladicích trubek od kotelního kamene	71

Část VII.

Příprava sladu

A. Účel sladování	73
B. Sladové obilí	73
C. Voda používaná na přípravu sladu	75
D. Vnitřní pochody v zrna při máčení a klíčení	76
I. Enzymy činné při klíčení	76
a) Enzymy štěpící uhlohydráty	76
b) Enzymy štěpící bílkoviny	77
c) Enzymy dýchací	77
II. „Rozluštění“ moučné části obilného zrna klíčením	77
III. Vliv druhu a jakosti sladovaného obilí na průběh sladování	78
IV. Záměrné řízení pochodů při sladování	78
a) Máčení v náduvníku	79
b) Sladování na humně	79
V. Vliv doby klíčení na množství diastázy ve sladu	81
E. Viditelné změny ječného zrna při klíčení	82
F. Sladování v praxi	83
I. Náduvník	83
a) Konstrukce a zařízení náduvníku	83
b) Větrací zařízení náduvníku	85
c) Počet náduvníků	85
d) Velikost náduvníku	85
II. Postup práce se sladovým obilím v náduvníku	86
a) Plnění náduvníku	86
b) Praní sladového obilí	87
c) Střídání máčecí vody	88
d) Doba potřebná k máčení obilí	88

III. Sladovna	89
a) Všeobecné směrnice pro stavbu sladoven	89
b) Velikost humna	91
IV. Sladování na humně	91
a) Manipulace s domočeným obilím	91
b) Obracení sladu na humně	92
c) Kropení sladové hromádky na humně	92
d) Zralý slad	92
e) Praní hotového sladu zeleného	92
G. Zvláštní způsoby přípravy sladu	95
I. Příprava sladu zplstěného	95
II. Pneumatické sladování	97
H. Příprava sladu ovesného, žitného, pšeničného a z jiných druhů obilí	97
I. Slad ovesný	97
II. Slad žitný a pšeničný	98
III. Slad kukuřičný	99
J. Sušení zeleného sladu na vzduchu a příprava sladu sušeného	99
K. Množství sladu potřebné na zcukření pařeného dila	100
I. Spotřeba sladu v lihovarech zpracujících brambory	100
II. Spotřeba sladu v lihovarech zpracujících ku- kuřici	102
III. Spotřeba sladu v lihovarech zpracujících žito	102
L. Rozmělnění sladu	102
I. Sladová mačkadla	103
II. Závitnicová mačkadla sladová	104
III. Přístroje na sladové mléko	105

Část VIII.

Paření škrobnatých surovin a příslušná strojní zařízení

A. Účel paření	106
B. Přístroje používané k paření	108
I. Starší pařáky s míchadlem	108
II. Henze-ův pařák	109
III. Vyháněcí zařízení pařáku	111
IV. Velikost pařáku	112
a) Velikost Henze-ova pařáku pro lihovar zpracující brambory	112
b) Velikost pařáku pro lihovar zpracující kukuřici	113
V. Bezpečnostní předpisy pro pařák	113

Část IX.

Příprava zápar a příslušné strojní zařízení

A. Příprava zápar ze surovin škrobnatých	114
I. Všeobecné směrnice pro přípravu zápary	114
II. Zapařování v praxi	116
a) V lihovarech pracujících s parákem pod tlakem	116
1. Obvyklý způsob zapařování 116. — 2. Zapařování pro přípravu jaderných výpalek	118
b) Zapařování v lihovarech nemajících parák na paření pod tlakem	119
B. Zapařovací kádě	119
I. Velikost zapařovací kádě	119
II. Michadlo zapařovací kádě	120
III. Zařízení zapařovací kádě k chlazení a dodatečnému rozmělnění zapařeného díla	122
IV. Chladicí zařízení zapařovací kádě	124
a) Chladiče k regulaci záparné teploty	124
b) Chladiče k chlazení zápary na zákvasnou teplotu	125
C. Odlučovače mláta ze zápary, záparová čerpadla a záparové vedení	126
I. Účel odlučovačů mláta ze zápary	126
II. Čerpadla na sladkou záparu	129
III. Potrubí na sladkou záparu a jeho čišťení	129

Část X.

Příprava a vedení zákvasu v zemědělských lihovarech

A. Zákvas lisovaným droždím	131
B. Pěstování kvasnic v lihovarech zpracujících brambory a obilí	132
<i>Příprava holovice.</i>	
I. Nejdůležitější směrnice pro přípravu zákvasu	132
II. Příprava záparky v praxi	134
III. Okyselování zákvasu	138
a) Okyselování záparky kyselinou mléčnou	138
1. Obvyklý způsob mléčného kysání 139. — 2. Mimořádné provádění mléčného kysání 142.	
b) Okyselování zákvasu kyselinami minerálními	142
1. Zákvas s kyselinou sírovou. 143. — 2. Zákvas s kyselinou fluorovodíkovou 145. — 3. Zákvas s kyselinou solnou 146.	
c) Zvláštní způsoby přípravy zákvasu	147
1. Upotřebením těkavých kyselin mastných vedle kyseliny mléčné jako antiseptika 147. — 2. Náhrada kyselin při přípravě zákvasu jinými látkami antiseptickými 147.	

	Strana
IV. Pasteurizace zákvasu	148
V. Chlazení okyseleného zákvasu	149
VI. Přídavek násadního droždí k zákvasu a jeho vedení	150
VII. Přidání zralého zákvasu k hlavnímu podílu záparu	153
VIII. Pozměněný způsob přípravy zákvasu při nepravidelné práci v lihovaru	153
C. Zákvasné nádoby	154
D. Zákvasné přístroje	156
E. Kvasná komůrka	157

Část XI.

Kvašení v lihovaru zpracujícím brambory a obilí

A. Různé způsoby kvašení	158
I. Absolutně čisté kvašení	158
II. Relativně čisté nebo přirozeně čisté kvašení	159
III. Kontinuální kvašení	159
B. Hlavní kvašení v lihovarech zpracujících brambory a obilí	160
I. Plnění kvasných kádí	160
II. Průběh kvašení	161
a) Jednotlivá období kvašení	161
b) Doba kvašení	162
III. Všeobecné směrnice provedení kvašení	163
IV. Regulace kvasných teplot v praxi	164
V. Další opatření k regulaci průběhu kvašení	168
VI. Výparné ztráty alkoholové při kvašení	168
VII. Formy kvašení vyskytující se v lihovaru	169
a) Normální zjevy kvašení	169
b) Pěnové kvašení	170
C. Kvasné kádě	171
I. Velikost kvasných kádí	171
II. Kvasné kádě otevřené a volně kryté	171
III. Uzavřené kvasné kádě	174
IV. Promyvačka na kysličník uhličitý	179
D. Kvasárna	182

Část XII.

Výroba lihu z bramborů

A. Brambory jako hlavní surovina lihovarská	184
I. Původ a pěstování bramborů	184

	Strana
II. Anatomická stavba bramborové hlízy	185
III. Chemické složení bramborů	186
IV. Uskladnění bramborů a okolnosti mající vliv na jejich trvanlivost	187
B. Pracovní postup v lihovarech zpracujících brambory	190
I. Všeobecné provozní směrnice	190
II. Stanovení škrobnatosti bramborů	191
III. Výpočet zapařovaného množství bramborů	199
IV. Velikost a účelné zařízení bramborárny	201
V. Čištění bramborů	203
<i>Plavení bramborů, pračka na brambory, kalová jáma.</i>	
VI. Navážení neb odměření náplně pařáku	206
VII. Paření zdravých bramborů	209
VIII. Paření bramborů zmrzlých nebo nahnilých	213
IX. Další zpracování bramborů	213
X. Zpracování bramborů v malých lihovarech	214
XI. Zpracování bramborů strouháním	215
XII. Zpracování sušených bramborů	217
XIII. Zuzitkování odpadků z bramborových škro- báren k výrobě lihu	219
C. Stavební zařízení lihovarů zpracujících brambory	220

Část XIII.

Lihovary zpracující obilí

A. Obilí jako lihovarská surovina	223
I. Domácí obilí	223
II. Cizozemské obilí	224
B. Zpracování žita a pšenice v Německu	225
I. Domácí obilí jako surovina na výrobu ne- utrálňovacího lihu	225
II. Domácí druhy obilí jako suroviny na výrobu pálenky	226
<i>Pracovní způsob německých obilních pálenic.</i>	
a) Poměr mezi zapařovaným žitem a sladem	226
b) Namáčení žita do okyselené vody	227
c) Příprava zápary v lihovarech zpracujících žito	227
d) Příprava zákvasu v lihovarech zpracujících žito	231
e) Kvašení v lihovarech zpracujících žito	232
f) Získání surového lihu a jeho čištění v lihovarech zpracujících žito	232
C. Zpracování kukuřice a jiného cizozemského obilí	233
I. Pracovní způsoby při zpracování kukuřice na líh	233

	Strana
a) Zpracování kukuřičné mouky metodou povarnou	233
b) Zpracování hrubě rozmělněné kukuřice pařením v paráku pod mírným tlakem	235
c) Zpracování kukuřice v celých zrnech užitím vysokého přetlaku	236
d) Spotřeba sladu v lihovarech zpracujících kukuřici	237
e) Příprava zákvasu a vedení kvašení v lihovarech zpracujících kukuřici	238
f) Alkoholové výtěžky z kukuřice	239
II. Speciální způsoby zpracování kukuřice	239
1. Amylo-způsob 239. — 2. Bakterií prostý způsob kvasný 241.	

Část XIV.

Zpracování řepy a melasy v hospodářských lihovarech	242
--	------------

Část XV.

Získání surového lihu ze zkvašených zápar

A. Všeobecné technické základy pro získání alkoholu z alkoholických tekutin	244
B. Vědecké základy destilace alkoholu	245
I. Základní zákony destilace směsi alkohol-voda	245
II. Destilace jednoduchá a opakovaná	247
III. Destilace složitá v přístrojích vícedílných nebo kontinuálních	249
a) Pracovní postup a účinek přístrojů dvojdílných	249
b) Účinnost a obsluha přístrojů kontinuálních	252
IV. Zesilování alkoholových par deflegmací nebo rektifikací	256
V. Přívod páry k destilačním přístrojům	258
VI. Lihové chladiče a lihové předlohy	260
C. Z historie vývoje destilačních přístrojů a způsobů užívaných k získání alkoholu ze zápar	262
I. Od přístroje periodického k přístroji kontinuálnímu	262
II. Kontinuální přístroje jednodílné a dvojdílné	264
III. Kontinuální přístroje destilační na výrobu zvláště vysokoprocenního lihu pro účely technické	268
IV. Výroba absolutního alkoholu	274
D. Stavební materiál používaný pro destilační přístroje	275
E. Stanovení množství vyrobeného alkoholu	276

Část XVI.

Alkoholometrie	279
---------------------------------	-----

Část XVII.

Rektifikace surového lihu

A. Všeobecné směrnice pro rektifikaci	284
B. Pracovní způsoby a přístroje sloužící k rektifikaci surového lihu .	286

Část XVIII.

Zpracování a zužitkování lihu	288
--	-----

Část XIX.

Výpalky

A. Ziskávání a úschova výpalek až do zkrmování	292
B. Krmná hodnota výpalek bramborových a obilních	297
C. Pravidla pro zkrmování výpalek bramborových a obilních .	299
D. Zachování výpalek nezkrmených	301
I. Zakysávání výpalek	301
II. Sušení výpalek	301

Část XX.

Národohospodářský význam lihovaru	302
--	-----

Část XXI.

Kontrola provozu hospodářských lihovarů

A. Zkoušení a ocenění surovin	305
B. Zkoušení lihovarských meziproductů a hotových výrobků	306
I. Filtrace vzorků určených ke zkoušení	306
<i>Předběžné zkoušení filtrátu a filtračního zbytku.</i>	308
II. Zkoušení sladké a čerstvé zápary	309
a) Stanovení extraktu	309
<i>Záparový kvocient.</i>	312
b) Zkoušení zápary na normální zcukření	313
c) Zkoušení zápary na množství přítomné diastázy	314
d) Určení kyselosti čerstvé zápary	315
<i>Stanovení koncentrace vodíkových iontů čili pH zápary.</i>	316
III. Zkoušení zákvasu nasazeného a zralého	317
IV. Zkoušení zralé, vykvašené zápary	319
<i>Předběžná zkouška filtračního zbytku</i>	319
Zkoušení filtrované zápary	320